

Vsebinsko je pretežni del knjige strokovnega značaja. Avtor kot nekdanji prebivalec izginule vasi Družmirje ter stalni spremljevalec nastajanja in širjenja šaleških jezer je vmes vložil osebna doživljanja in misli o uničevanju, problematiki ugrezanja in ojezerjevanja kulturne pokrajine.

Na skoraj dvesto straneh je 90 fotografij, 16 tematskih kart in več preglednic in grafičnih prikazov podatkov, ki bralcu zelo nazorno predstavijo med Slovenci malo znano mikroregijo šaleških pojezerij, ki so že uvodoma podrobno predstavljena. Vključeni so tudi prikazi podvodnega reliefa z natančnimi podatki. Kasneje razširi avtor njihovo predstavitev z natančnim opisom naravno- in družbenogeografskih potez. Spoznamo nekaj strokovnih izrazov v zvezi z ugrezninskimi območjem. Zopet se pojavi narečni ali boljše žargonški izraz »šaht«, ki pomeni glavni premogovniški jašek. Potem so opisana tri glavna obdobja ter način izkopavanja v velenjskem premogovniku, ki je glavni vzrok za nastanek jezer v Šaleški dolini. Seznanimo se tudi z reliefnimi spremembami, ki so prva posledica podzemnega odkopavanja, avtor pa kartografsko in slikovno predstavi spremembe v rabi tal in namembnosti zemljišč, ki jih je čedalje intenzivnejši poseg odkopa zahteval. V nadaljevanju sledita umestitev obravnavanega območja in predstavitev njegovega pomena oziroma gospodarskih in socialnih posledic premogovništva, ki jih nosi vsa Šaleška dolina, tako negativne (uničenje kulturne pokrajine, izseljevanje) kot pozitivne (za slovenske razmere nadpovprečna urbanizacija in industrializacija Šaleške doline).

V naslednjem poglavju izvem, kaj se je dogajalo z jezeri v začetku njihovega nastajanja do odločilnih ekoloških spoznanj in raziskav, ki so privedle do načrtovanega in nadzorovanega varovanja jezer. Ob koncu avtor izpostavi jezera kot velik rekreacijsko-turistični potencial, za katerega je treba pripraviti razvojne načrte v skladu z njegovo nosilnostjo in samočištilnimi sposobnostmi okolja, kar bo omogočilo sonaravni razvoj pojezerij šaleških jezer ter celotne Šaleške doline.

Pričujoča knjiga obravnava dolinski del Šaleške doline, o kateri je leta 1963 zadnje obširno geografsko strokovno delo objavil dr. Anton Sore v knjigi Velenjska kotlina včeraj in danes. Monografija Šaleške doline pa je tudi ena od nalog, ki smo si jo zadali v prihodnje geografi na ERICu.

ATLAS JEZIKOV Drago Kladnik

Bogato bero priročnikov iz zadnjih let je na našem majhnem trgu konec lanskega leta obogatilo pomembno delo, ki je po svoji zasnovi sicer hudo strokovno, a v svoji sporočilnosti dovolj poljudno ter pestro

zasnovano, da lahko ponudi številna spoznanja vsem tistim, ki so si pripravljene vzeti čas in se vanj poglobiti. Ti »radovedneži« bodo presenečeni, s koliko novimi dejstvi jih bo obogatil Atlas jezikov. Gre za slovensko priredbo angleškega izvirnika The Atlas of Languages, ki ga je leta 1996 izdala založba Quatro. Slovenska verzija z 224 stranmi formata 29 x 22 cm je izšla pri založbi DZS. Prevedel in priredil jo je Andrej Skubic, jezikovni pregled je opravila Ana Starešinič, likovno-grafični urednik je bil Nedžad Žujo, urednik pa Aleš Pogačnik.

V uvodu so na kratko predstavljene in povzete glavne jezikovne razvojne značilnosti. Prvi del ima naslov Razvoj in širjenje jezikov. V njem so prikazani različnosti jezikov v času in prostoru, jeziki in narečja, imena jezikov, nekateri geografski vidiki jezikov (pojasnjeno je na primer, da je izoglosa črta na zemljevidu, ki zaznamuje mejo med območjem ene besede, besedne oblike ali izgovorjave), jezikovne družine, rekonstrukcija prajezika, primerjave skozi zgodovino, jezikovni stiki, izposojenke in izposojanje, zamenjava jezika in substrat ter jezikovne zveze. Glavne značilnosti so prikazane na preglednih zemljevidih, med besedilom pa so tudi številne fotografije, skice, umetniške slike, grafiki in preglednice, ki povedano umljivo ponazarjajo.

V drugem delu je govora o jezikovnih družinah v posameznih delih sveta. Ker za vseh 6000 jezikov položaja in sorodstvenih vezi ni mogoče predstaviti, so v družinska drevesa in zemljevide vključeni samo večji jeziki ali tisti, o katerih je posebej govora v besedilu. Pregled je urejen predvsem po zemljepisnih območjih, delno pa po jezikovnih družinah. Ker se ti delitvi le redko popolnoma ujemata, ju je potrebno skrbno razlikovati. Ta del knjige je razdeljen v sedem podpoglavij z naslovi Evropa in Evrazija, Južna in jugovzhodna Azija, Afrika in Bližnji vzhod, Tihi ocean, Avstralija, Amerika ter Pidžini in kreolski jeziki.

Tretji del knjige je namenjen prikazom izvora in razvoja pisav. Zapis je bogato dokumentiran z grafičnimi ponazoritvami, ki lahko tudi manj večjemu bralcu razkrijejo mnoge podrobnosti. V zadnjem, četrtem delu z zgornjim naslovom Izginjanje in oživljanje jezikov so opisani načini in vzroki, zaradi katerih jeziki umirajo (med drugim izvemo, da naj bi bilo v času največje raznoličnosti na svetu med 10.000 in 15.000 jezikov in da na otočju Vanuatu le nekaj več kot 150.000 prebivalcev govori vsaj 105 prepoznavnih jezikov, tako da je Vanuatu s po enim jezikom na 1500 prebivalcev jezikovno najbolj raznolika država), preusmerjanje zamenjave jezika, prizadevanja za oživljanje jezikov (najuspešnejši primer oživitve je hebrejščina, izvirni jezik dela Stare zaveze, ki dolga stoletja ni bila v rabi in so jo negovali le učenjaki ter duhovniki pri bogoslužju, z naselitvijo Židov v Izraelu po 2. svetovni vojni pa se je ponovno uveljavila v splošni rabi) ter raznoličnost jezikov in javnih občilih.

Na koncu je ob virih in stvarnem kazalu dodan še slovar jezikovnih izrazov. Ta pride prav jezikoslovno slabše razgledanim bralcem. Knjiga je namreč bolj kot geografska ponazoritev jezikoslovna študija, ki pa je v svojem pristopu vendar dovolj poljudna, da je lahko razumljiva vsakemu, ki se v njeno vsebino vsaj nekoliko poglobi. Prikaz podobnosti in razlik ter medsebojnih zvez med jeziki je namreč zasnovan na predstavitvi in primerjavah jezikovnih posebnosti in različnih slovničnih prvin, kakršne so na primer sklanjatev, število, uporaba trpnika, predpon in pripon, samostalniški razredi, klasifikatorji, ki označujejo značilne lastnosti, besedni red in še številne druge. Knjiga je gotovo pomembno delo, ki bo s (sem in tja pretirano) poljudnimi opisi razvojnih značilnosti jezikov (zato se določene navedbe po nepotrebnem večkrat pojavljajo) tudi prenekateremu geografu zagotovila obilo zadovoljstva.

ATLAS SVETIH IN SKRIVNOSTNIH KRAJEV

Drago Kladnik

Za tem nič kaj domiselnim in kar preveč očitno tržno naravnanim naslovom se skriva izredno kakovostno knjižno delo, ki ga je konec leta 1999 izdala založba Slovenska knjiga in z njim obogatila svojo bogato zbirko priročnikov. Gre za prevod angleškega izvirnika iz leta 1996, katerega avtor Colin Wilson je izjemno ploden pisec. Napisal je na ducate knjig in na stotine člankov. Knjigo s 192 stranmi formata 31 x 25 cm je prevedla Darinka Kodermac Patačko, njen strokovni pregled je opravil Miha Kosi, uredila jo je Danica Štumberger Novosel, tehnična urednica pa je bila Jelka Mihelič.

S čudovitimi fotografijami opremljena in razgibano oblikovana knjiga je sestavljena iz dveh delov. V prvem avtor podrobno predstavi izbrane primere (okrog 100) svetih in skrivnostnih krajev sveta. Za razliko od podobnih priročnikov je pregled zasnovan regionalno, pri čemer je treba reči, da je členitev malce nenavadna in odraža tako vlogo, ki jo je v civilizacijskem razvoju posameznim območjem pripisal avtor, kot njegova osebna nagnjenja. Prikazi si sledijo v naslednjem zaporedju: Afrika in bližnji vzhod, Grčija in Sredozemlje, Evropa in Rusija, Velika Britanija in Irska, Severna Amerika, Srednja in Južna Amerika, Oceanija in Avstralija, Daljni Vzhod in Južna Azija.

Pred vsakim poglavjem je pregledni zemljevid z vrisanimi lokacijami podrobneje predstavljenih krajev, ki so tu dodatno prikazani bodisi s skicami bodisi fotografijami manjšega formata. Takšen pristop omogoča predstavitev po izbranih območjih, pri čemer ne upošteva ne kronološkega, ne stvarnega in tudi ne v celoti verskega ključa. Tako se v določenem poglavju znajdejo skupaj naravne zanimivosti, arhitekturni biseri in detajli pa ostanki iz prazgodovine in srednje

ga veka ter krščanstva in tradicionalnih verstev, ki jih avtor upravičeno postavlja v ospredje tako, da njihovi materialni preostanki in pomembnejši verski simboli zavzemajo glavnino prvega dela knjige.

Besedilo pojasni glavne značilnosti verstev in pomen najbolj značilnih ali slikovitih objektov v določenem verovanju. Lahko ga označimo kot prispevek h geografiji religije, a se avtor manj ukvarja s prostorskimi, demografskimi in gospodarskimi učinki, ki iz verstev nedvomno izhajajo. Vsekakor lahko povprečno informirani bralec izlušči številna nova spoznanja, ki so mu lahko tudi koristna popotnica pri izbiri ciljev na morebitnih popotovanjih.

Drugi del knjige sestavljajo zemljevidi in seznami svetih krajev. S tem je atlas tudi v resnici atlas, saj vemo, da izraz atlas označuje zbirko zemljevidov. Najprej je predstavljen zemljevid sveta s prikazanimi izrezi podrobnejših zemljevidov, ki se v glavnem ujemajo z območji posameznih poglavij iz prvega dela. Sledi šestnajst zemljevidov na eni ali dveh straneh, na katerih je skupno označenih več kot 1000 izbranih svetih in skrivnostnih krajev. Za vsak kraj je prikazano ali je še živ ali opuščen in zgodovinsko obdobje, v katerem je bila znamenitost sprva v rabi oziroma ko je bila zgrajena. V kratkem sestavku ob zemljevidu je povzeto zgodovinsko ozadje verstev na posameznih območjih ter njihov razvoj. Za zemljevidi je seznam, v katerem je mogoče najti podatke o vseh na zemljevidih označenih krajih. Seznam vsebuje ime kraja, njegovo pokrajinsko in (ali) državno lokacijo ter kratek opis znamenitosti z oznako njenega verskega pomena.

Zemljevidi so grafično razmeroma privlačni, še zlasti pa velja pohvaliti zemljepisno imenoslovje, ki je strokovno skoraj neoporečno in se ustrezno naslanja na novejša spoznanja. Težave so se pojavile v primerih, ko sodobni atlasi v slovenskem jeziku določenih imen ne vsebujejo. Lep primer je zapis jezero Asad (stran 134) v Siriji, kar je seveda Asadovo jezero, imenovano po tamkajšnjem predsedniku. Moteč je tudi zapis Urmijsko morje (stran 135) nedaleč od Kaspijskega jezera. Poznamo namreč Urmijsko jezero, rusko ime Kaspijskega jezera pa je Kaspijsko more in bi bilo zato največje jezero sveta bolj upravičeno poimenovati morje, na drugi strani pa v slovensčini poznamo le eno res majhno »morje« sredi kopnega, to je Mrtvo morje, podobno velikih slanih jezer pa je še precej. Skromen nabor tipov pisav je vzrok, da so imena manj pregledna in povedna, kot bi lahko bila.

Izbor prikazanih krajev je plod avtorjeve odločitve in kot tak je brez dvoma pomanjkljiv, kar je nujno zlo vseh tovrstnih del. Naj navedem le nekaj krajev, ki jih kot pomembne svete kraje osebno poznam in jih na zemljevidih ni mogoče najti. Adamov vrh (Adam's Peak) na Šrilanki je sveta gora pripadnikov štirih verstev (budistov, hindujcev, muslimanov in kristjanov) in kot taka najbrž najpomembnejše svetišče na otoku. Tam ima sicer označenih kar šest krajev. V Montani na seve-